

DATUM
2014-09-25
ERT DATUM
2014-07-04

DIARIENR
2014/134-4
ER BETECKNING
Ju2014/4445/KRIM

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Våld i nära relationer – en folkhälsofråga SOU 2014:49

Remissen till Statskontoret omfattar betänkandet *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga* (SOU 2014:49) från den nationella samordnaren mot våld i nära relationer. Statskontoret har valt att kommentera de delar av betänkandet som är av betydelse för myndighetens verksamhet eller som är av förvaltningspolitisk betydelse.

Statskontorets övergripande synpunkter

I betänkandet presenteras få konkreta förslag för hur arbetet mot våld i nära relationer kan utvecklas. I betänkandet lämnas förslag på insatser som var och en kan vara sätt att avhjälpa problem som framgår av beskrivningen. I betänkandet redovisas däremot inte hur de föreslagna insatserna är tänkta att samspela för att avhjälpa problem eller konsekvenser mot våld i nära relationer. Detta riskerar att leda till att de föreslagna åtgärderna inte får avsedd effekt. Samordnaren har inte heller beräknat kostnaderna för att genomföra förslagen. Statskontoret menar att en analys av sådant slag är nödvändig.

Våld i nära relationer är en komplex fråga – men att uppmana till samarbete räcker inte

Statskontoret instämmer i utredningens problembeskrivning att planering, koordinering och styrning av insatser för de som drabbas av våld i nära relationer är en komplex fråga. Att förslagen utredningen lämnar riktas till en rad aktörer visar också på detta. Statskontoret menar dock att utredningens ansats att uppmana till samarbete mellan statliga myndigheter och kommuner inte är tillräckligt för att få till stånd den samverkan som krävs för att lösa de problem som lyfts fram i utredningen. Statskontoret bedömer att om samarbete ska vara framgångsrikt krävs att det finns en tydlig roll- och ansvarfördelning vilken skulle ge möjlighet att i efterhand följa upp det arbete som bedrivits. Istället för att uppmana till samarbete kan regeringen t.ex. ge polisen och kriminalvården i uppdrag att utveckla sin samverkan med socialtjänst och hälso- och sjukvården för att underlätta för enskilda som utsatts för våld i nära relationer. Behovet av en tydlig ansvarfördelning bör beaktas i den fortsatta beredningen av utredningens förslag.

En överenskommelse kan snabba på utvecklingsarbetet

Utredningen föreslår flera uppdrag till länsstyrelserna. Förslagen innebär att länsstyrelserna bland annat ska ansvara för att driva utvecklingsarbete i länet. När regeringen överväger om dessa uppdrag ska ges, bör särskild hänsyn tas till länsstyrelsernas roll som statens regionala organ. Uppdrag bör väljas och utformas i förenlighet med denna roll.

Den verksamhetsutveckling som enligt utredningen krävs på den kommunala nivån är däremot upp till respektive kommun att själv utforma. Utredningen lämnar inga förslag som skulle ge kommunerna incitament att bedriva ett sådant utvecklingsarbete. Detta riskerar att leda till att utvecklingsarbetet inte kommer till stånd.

För att få till stånd den typ av arbete som utredningen efterfrågar kan ett alternativ vara att sluta en överenskommelse mellan staten och Sveriges kommuner och landsting. Statskontoret har nyligen lämnat en rapport som pekar på när överenskommelser kan vara ett fungerande styrmedel för att påverka arbetet och driva utveckling på lokal- och regionalnivå. En annan fördel är att det riktar ett tydligt fokus på en fråga. En svaghet med överenskommelser är bland annat att de inte är formellt bindande och att de parter som ingår i överenskommelsen har inte ansvaret för genomförandet. Om en överenskommelse ska vara framgångsrik krävs att kommunerna delar problembilden.¹

Behov av en nationell struktur för uppföljning men med en tydlig mottagare

Statskontoret instämmer i utredningens analys av ett behov av att förtydliga den nationella strukturen för koordinering och uppföljning av området våld i nära relationer. Statskontoret menar att en sådan struktur kräver att det finns en tydlig mottagare och om möjligt en samordnare av uppföljningarna. Utifrån den problembild som utredningen presenterar av ett område med många inblandade aktörer menar Statskontoret att en sådan samordnande aktör bör pekas ut. Polisen kan vara en sådan aktör. Brottsförebyggande rådet ett annat alternativ.

Utredningens ansats om att lämna ett stort antal förslag, råd och uppmaningar kan ha betydelse för hur betänkandet kan användas i det fortsatta arbetet. En tydligare prioritering mellan förslagen hade varit av stort värde här. Den konsekvensanalys som lämnas ger inte heller möjlighet att göra en bedömning av de reella kostnaderna för att bedriva det arbete som utredningen föreslår.

¹ Statskontoret 2014:18

Statskontorets kommentarer på enskilda avsnitt i betänkandet

2.1.2 Bedriv gemensam verksamhetsutveckling lokalt och regionalt

Statskontoret är positiv till samordnarens förslag om att länsstyrelserna i samarbete med polisen ska bedriva gemensamt lokalt och regionalt utvecklingsarbete för att ta fram en gemensam handlingsplan för ett tryggt och säkert samhälle fritt från våld i nära relationer. Statskontoret har tidigare pekat på att länsstyrelserna är en lämplig aktör för samordnande av regionala uppgifter.² Statskontoret menar att resultaten kan skilja sig stort mellan länen om arbetet ska bedrivas av respektive länsstyrelse och menar därför att det finns behov av en samordnad aktör för uppdraget, exempelvis att en länsstyrelse får ett sådant uppdrag. Detta är en ordning som redan finns för frågor som rör hedersrelaterat våld där länsstyrelsen i Östergötland har ett utpekat ansvar.

Statskontoret menar också att om länsstyrelserna tilldelas en ny samordnande roll bör det också utredas om det medför ökade kostnader för myndigheterna.

3.10 Kunskap om våldsutsattas behov ger ökad kvalitet

Statskontoret instämmer i samordnarens bedömning att kvaliteten i offentliga tjänster för våldsutsatta kan förbättras. Utifrån ett medborgarperspektiv finns det starka skäl för att det offentliga ska tillhandahålla råd, stöd och vägledning på ett sätt så att medborgare på egen hand inte ska behöva ta reda på hur olika verksamheter förhåller sig till varandra. Att myndigheter samverkar kan antas förbättra kvaliteten såväl som rättssäkerheten i offentlig verksamhet.³ Statskontoret instämmer också i samordnarens uppfattning att en myndighet genom att inhämta enskildas synpunkter kan utveckla och stärka legitimiteten i myndigheters verksamhet och därigenom förbättra kvaliteten i offentliga tjänster.

Men att som samordnaren föreslår involvera brukarna, de våldsutsatta, i utvecklingen av verksamheten genom s.k. tjänstedesign ställer sig Statskontoret tveksam till. Att den enskilde i en utsatt situation ska ge uttryck för sina behov av hjälp och att detta ska utgöra grund för insatser menar Statskontoret är orimligt. Verksamhetsutvecklingen kan antas ske mer effektivt om myndigheterna i sitt utvecklingsarbete inhämtar brukarnas erfarenheter via systematiska undersökningar. Resultaten kan exempelvis överföras till verksamheten genom utbildningsinsatser och organisationsförändringar.

² Statens regionala företrädare (Om offentlig sektor)

³ Statskontoret 2012:13, sid. 109

5.7.1 Viktigt med ett nationellt resurscentrum

Samordnaren föreslår att regeringen ger Statskontoret i uppdrag att utvärdera det arbete mot hedersrelaterat våld och förtyck som bedrivs vid Länsstyrelsen i Östergötland. Statskontoret utvärderade 2014 Länsstyrelsen i Stockholms arbete mot människohandel och prostitution. Statskontoret menar att om myndighetens kompetens ska tas tillvara bör vi snarare få ett uppdrag som tar ett bredare grepp på området exempelvis hur det är organiserat, istället för att utvärdera en specifik fråga som rör hedersrelaterat våld. Denna typ av utvärderingsuppdrag lämpar sig bättre för en sektorsmyndighet som exempelvis Socialstyrelsen.

7.2 Organisationsbidrag och minskad administration ska stärka vissa idéburna organisationer

Statskontoret avstyrker samordnarens förslag om att det statliga stödet till kvinnojourer och andra idéburna organisationer som arbetar mot våld i nära relationer generellt omvandlas från ett verksamhetsbidrag till ett långsiktigt organisationsbidrag. Statskontoret menar att genom att förändra bidragsformen försämras statens möjlighet att följa upp bidraget. Detta har Statskontoret pekat på i flera utredningar.⁴ Statskontoret menar att det behöver vara tydligt vad medlen som fördelas till kvinnojourer och andra idéburna organisationer är avsedda att användas till. En eventuell förändring av bidragsformen bör ske efter prövning för respektive organisation och inte genom en generell förändring i förordningen.

8. Förtydliga den nationella strukturen för koordinering och uppföljning

Statskontoret instämmer i samordnarens slutsats om att den nationella strukturen för genomförandet och uppföljningen av arbetet mot våld i nära relationer behöver förtydligas. Statskontoret instämmer i utredningens problemanalys och att det strategiska arbetet på området behöver förstärkas. Om området även fortsatt ska regleras genom nationella strategier bör dessa utmärkas av tydliga och uppföljningsbara mål.

Statskontoret menar att om arbetet mot våld i nära relationer ska ingå som en del i ANDT-arbetet, i likhet med vad samordnarens förslag, behöver det göras en analys om hur övrigt ANDT-arbete påverkas av en sådan förändring.

Statskontoret är tveksam till utredningens förslag om att inrätta en statsrådsgrupp för frågorna. För att komma vidare i frågan behövs konkreta förslag till insatser för det fortsatta arbetet. För ett sådant arbete är det mer lämpligt med en grupp på handläggarnivå.

⁴ Exempelvis Statskontoret 2009:16

Statskontoret ställer sig positiv till samordnarens förslag om att följa utvecklingen på området genom att regelbundet analysera utvecklingen. Statskontoret vill också framhålla att det är önskvärt att ett sådant underlag också kommer till användning, exempelvis som underlag för en proposition eller regelbunden skrivelse till riksdagen.

Statskontoret ställer sig tveksamt till utredningens förslag att ge Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med en eller flera länsstyrelser utveckla metoder för lokala eller regionala utredningar av våld i nära relationer. Statskontoret menar att antalet utredningar är för få för att arbetet bör bedrivas regionalt. En central aktör är att föredra. Statskontoret pekar på detta i utvärderingen av Socialstyrelsen arbete med dödsfallsutredningar av våld i nära relationer.⁵

9. Effektivisera och förebygg på alla nivåer

Statskontoret instämmer i utredningens slutsats om att det kan finnas möjlighet att arbeta effektivare mot våld i nära relationer. Statskontoret menar att utredningens förslag om fokus på flödeseffektivitet istället för resurseffektivitet inte per automatik ger effektivitetsvinster. Det underlag som utredningen presenterar är inte tillräckligt för att bedöma om ordningen ger effektivitetsvinster. Att undersöka flödeseffektivitet genom försöksverksamheter i likhet med vad utredningen föreslår kräver tydliga och väl avgränsade insatser i omfattning och i tid och med utvärderingsresurser kopplade till insatsen.

Samordnaren menar att kunskapen om hur det gått för personer som utsatts för våld i nära relationer är dålig. Detta krävs för att insatser riktade till gruppen ska kunna organiseras mer effektivt. Statskontoret instämmer i detta men menar att utredningen utifrån sin problemanalys skulle kunnat lyfta fram att vilken aktör som bör ges uppgiften att ha ansvar för att följa denna grupp.

Vikarierande generaldirektör Mikael Halápi har beslutat i detta ärende. Utredningschef Marie Uhrwing och utredare Susanne Johansson, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Mikael Halápi

Susanne Johansson

⁵ Statskontoret 2012:33